

2. MÍSTO, LUKÁŠ BARTÍK, 19 LET, HOLEŠOV

PŘÍLIŠ KLIDNÁ DUŠE DIVOKÉHO VÝCHODU?

Jako se nad naší zemí stále valí těžký šedý mrak zimy, stejně tak se ještě i nad mou generací vznáší stín nedávné minulosti, minulosti, kterou jsme nemohli poznat, jejíž plody však chutnáme den za dnem, aniž jsme si jejich pachuti vždycky vědomi.

Tak, jako dospíváme, jako bychom vyrůstali z historie, kterou necháváme zdánlivě za sebou, jako bychom se od ní oprošťovali a vrůstali do nového věku svobody víc a víc. Ale dá se vůbec uniknout minulosti a kolik si z ní neseme dál? Jak moc ovlivňuje utvářený obraz naší budoucnosti?

Když si vzpomenu na ona divoká devadesátá léta, dobu přerodu a transformace, období snění českého snu kuponových knížek a netušených možností, který pro mnohé splasknul na ostří reality, vybavím si v první řadě své dětství a svou rodinu. Myslím, že právě moje bezprostřední okolí může sloužit jako báječný prostředek pro zkoumání onoho procesu znovuzrození české duše.

Můj otec byl nejspíš jedním z těch, kteří se chopili své příležitosti a nezháleli. Devadesátá léta jsou pro mě dobou čekání na jeho pozdní návraty. Můj táta byl jedním z prvních podnikatelů v okolí. Byl člověkem, jehož houževnatost mu sebrala spoustu času, nervů a energie, ale zároveň jemu a jeho rodině přinesla pohodlný život. Je to zároveň první moment, kdy jsem začal vnímat, že ne všichni jsou podobně draví a odhodlaní jako táta a že ne všichni jsou s to skousnout cizí úspěch, byť draze zaplacený.

Dobře si pamatuji, že v naší ulici, v době mého dětství, pozvolna doznívala idyla zavile střeženého soukromí a jakési sousedské pospolitosti. Jako děti jsme všichni společně chodili o velikonocích “na šibačku” a nikdy před námi dveře nezůstaly zavřené. Což si dnes člověk jen těžko ve městě umí představit, panovala ještě přátelská atmosféra. Situace se pomalu měnila právě, když někteří ze sousedů, jako můj táta, začali kupovat nová auta, nový nábytek, někdo zas vyměnil okna, někdo zaspal a nic nekupoval, nic neobnovoval a jen záviděl. Myslím, že tehdy se začala rozměšňovat určitá společenská nálada, jakési sepětí, němé spikleneckví, které právě komunismus utužoval a které ještě v porevoluční euforii naposled

ožilo. Jenže ve stále se zvětšující hloubce společenských rozdílů nakonec uvízla i vzájemná důvěra a přívětivost. Zbyla jen s prominutím zášť. Zášť, která lidi odcizila nebo možná je vytrhla do běžného moderního světa, světa kde jsou jedni scénáristy osudů, jiní jejich herci a ti ostatní se zneuznanými ambicemi.

Třeba jsme si právě v době pozorování nově objevených vzájemných rozdílů uvědomili, že kolem zbyla velká propast a uvnitř prázdno. Nebylo proti čemu remcat, a tak jsme i my onemocněli syndromem, který v takzvané západní Evropě znají nejmíň už od šedesátých let. Všimli jsme si, že jsme ztratili hodnoty i ideály.

A jak jsme je zrovna my mohli neztratit? Čtyřicet let byl celý národ nucen krčit záda před oltářem, který mu byl cizí, a odříkávat fráze, které se mu přičily, mít dvě tváře- jednu pro veřejný život, jinou sám pro sebe a pro svou rodinu. Dalo se vůbec zůstat sám sebou?

Denodenně byl člověk konfrontován s ideologií, která mu odmalička chtěla vtisknout své ideály a už jen tím mu kalila pohled na svět, byť se zdála snad hloupá a neúspěšná. Bohužel člověka neutváří jen to, co je mu po chuti a co přijímá s otevřenou náručí, občas se mu pod kůži vryje i to, co se mu hrubě přičí.

Zrovna nedávno se můj táta zeptal babičky (jejíž bratr byl kněz a ona sama sloužila v klášteře a od jejího vstupu do něj chybělo jen málo), proč po nějakou dobu nechodili do kostela?

Babička je sice starší paní, ale myslí jí to pořád dobře. Chvilí zapřemýšlela a řekla, že nebyl čas, ale všem bylo jasné, že čas byl. Čas totiž byl, když děti byly malé a ještě se pracovalo u staříčků na poli, čas byl až do chvíle, než se víra stále víc a víc stávala překážkou k plnohodnotnému životu. Můj táta není kdovíjaký katolík, přesto byl schopný rozpoznat ten moment, on tomu říkal zpracovávání, které působilo na naprostou většinu lidí, i když si to nechtěli připustit. Po nějaké době se babička zas do kostela vrátila, a právě ona mi v dětství vštípila moje jediné představy o víře, o náboženství a křesťanství. I přesto moje rodina nezůstala nepoznamenána. Sám můj táta má tendenci k určité schizofrenii. Na jednu stranu je pro něj někdejší místní pan farář symbolem odboje proti režimu, tím že jim na faře promítal západní filmy, na druhou stranu se neumí zbavit stigma předsudků a pasivního odporu vůči církvi, který v něm pěstovali na škole. Katolíci jsou pro něj pořád v první řadě “černoprdelníci” a ve víře pořád vidí něco pokřiveného.

Podle mě je na příkladu náboženství silně patrný vliv komunismu na duši národa. Jistě k sekularizaci dochází ve všech moderních společnostech, avšak je rozdíl mezi smířlivou sekularizací například ve Skandinávii, kde kdekdo ctí křesťanskou morálku, byť v Boha

nevěří a kostel je pro něj spíš skanzen zašlých časů, a českou “ateizací“, která primitivně plive po všem, v čem je cítit třeba jen závan něčeho náboženského – tudíž automaticky závadného. Mnoho Čechů ani neví, že se Bible skládá ze dvou částí, přitom bezpečně ví, že je plná předpotopních žvástů, příklady si ovšem musí nejdřív vygooglovat. Jiní neví, že i protestant je stejně jako katolík křesťan a ne nějaký nespokojený stávkující zubař. Kdo má na krku křížek, je hňup, jak funguje svět, ví věda, a jak se budu mít zítra, mi poví horoskop nebo věštkyně na telefonu.

Nedal nám komunismus do rukou dvojí metr? Vždyť tolika občanům je jasné, že restituce pivovaru je satisfakce ukřivděné rodině majitelů, ale případná restituce církevního majetku je nejohavnější zločin proti lidskosti a šrám na nezávislosti státního aparátu.

Nesebral nám komunismus fundament, ze kterého by měl vyrůst žebříček našich hodnot?

Nenaučil nás bývalý režim, že charakter se nejen může, ale musí umět adaptovat na nové podmínky, pokud chceme žít spokojený život bez neklidu a nejistot? Když sleduji dění ve svém okolí, vidím, jak lidi děsí vidina devalvace měny, ale nikoho až tak nestraší devalvace hodnoty slova, slibu, která je mnohem hmatatelnější. Koho rozčiluje pokrytectví a patolízalství? Minimálně u nás na škole nikoho.

Nad čím se tedy vlastně podivujeme, když sledujeme politickou scénu?

Někdy mám nutkání začít bojovat za lepší svět, vrhnout se do politiky a angažovat se, vždyť demokracie vychází z iniciativy jednotlivce. Tohle nutkání pocítuji, jako určité mrazení v zátylku, jež se ale vzápětí rozplyne po těle, když si uvědomím, proti jaké mase spokojeně zahnízděných patricijů, jimž moc zachutnala už na rudých listech stranických legitimací, bych já sám, bláhový a naivní, stál. A snad má podobný dojem i většina spoluobčanů. Politika se zdá statická a nezdolná jako skála, veřejný život upadá a demokracie je zas jenom vládou pár vyvolených.

Ovšem jsou za to zodpovědní politici nebo my sami? Těžko říct, ale je pravda, že mnoho lidí si zvyklo, že politika je pro ty nahoře, my můžeme jen kecat. Ono to nakonec nějak dopadne i bez nás. Zlenivěli jsme, máme rádi svoje jistoty – Zaplaťte nám a my budeme držet sice míň hubu, o to víc krok! Diví se pak někdo, že druhé jméno české politiky je populismus? Stejně jako ve vztahu za problémy nemůže jen jedna strana ani my nemůžeme svalovat vinu jen na ony zlovolné politiky.

Každý svého štěstí strůjcem, říká se, stejně tak se říká, že když se štěstí unaví, sedne si na vola. Které z těchto mouder platí, si může vybrat každý sám.

Je pořád spousta těch nostalgicky zahleděných do minulosti – pro které TO byl život! A ani kriminalita nebyla taková! Ano, jistěže i Frankovo Španělsko mělo podobné světlé stránky, jak kdysi vzpomínal jeden z emigrantů, který před generálem Frankem utekl do zahraničí a po návratu se nestačil divit, jak se jeho nově nabytou svobodou oplývající země i v mnohém nehezky proměnila. Já se ale domnívám, že nastal čas přestat kibicovat a vzít věci do vlastních rukou.

Zdá se mi, že vůle k opravdové změně ještě nenastala a stále si vlečeme za sebou velkou zátěž, kde kdo je navyklý spoléhat se, že za něj všechno vyřeší jeho velká máma stát, která mu zabezpečí spokojený život a blahobyt. Ovšem není čas žít život sami za sebe, jako dospělí a sebevědomí lidé, nenazrála už doba na opravdovou emancipaci? Nenazrál čas kouknout do slovníku a zjistit, co slovo demokracie znamená? Možná je řešení v rukou mé generace, která už není zatížena tak těžkými břemeny jako generace předchozí. Snad ke změně dojde samovolně, bez velkých gest. Snad se s minulostí vyrovnáme nepřímou s pomocí moudré přírody, která za nás vyčistí místa, dodnes obsazená šedivými elitami předchozí epochy. Třeba šlechetný duch dějin zavane stopy pod koberec a z parlamentu vymete i poslední mohykány nebo komanče (?) dnů minulých.

Nebo si řekneme, že chceme, aby si nás historie pamatovala jinak, že i když nemůžeme zahojit všechny šrámy, nejsme jen národem několika mála nezlomných jednotlivců, ale i národem, který se umí se svou minulostí vyrovnat se ctí. Možná kdoví...